

Алла Миколаївна Крамаренко,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти
Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

У статті розглядається проблема формування екологічних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти в умовах цивілізаційних змін. Автор розкриває категоріальний апарат дослідження, компоненти у структурі екологічних цінностей майбутнього вчителя початкової школи та критерії їх визначення. У ході дослідження визначено етапи цілеспрямованого формування у майбутніх учителів початкової школи екологічних цінностей в процесі аудиторної та позааудиторної роботи. Представлено науково-методичне забезпечення поетапного формування екологічних цінностей студентів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: екологічна освіта, навколишнє середовище, екологізація освітнього простору, екологічні цінності майбутніх учителів початкової школи, формування екологічних цінностей.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Особливістю сучасного етапу цивілізаційного розвитку суспільства є орієнтація на реалізацію коеволюційного світоглядного проекту культурно-історичного розвитку людства, що змінює і статус, і значення науки, впливаючи на характер та закономірності розвитку освітньої сфери. Тому сучасна еколого орієнтована професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи має озброїти студентів науковими знаннями в галузі природничих, гуманітарних, професійно орієнтованих наук стосовно особливостей взаємодії суспільства й природи, розвинути в них здатність організовувати збалансований розвиток у системі „людина – навколишнє середовище” загалом та правильно розуміти й оцінювати конкретні дії, ситуації як у повсякденному житті, так і в еколого-педагогічній діяльності зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз дисертаційних досліджень свідчить про посилену увагу до проблеми еколого орієнтованої підготовки майбутнього покоління. Так, теоретико-методичні основи екологічної освіти й виховання у вищій школі представлено у наукових наробках О. Біди, Ю. Бойчука, Н. Демешкант, Н. Лисенко, Л. Лук'янової, В. Онопрієнка, О. Плахотнік, Н. Рідей, Т. Саєнко, С. Совгіри, Г. Сорокіної, Г. Тарасенко та ін. Разом з тим ученими К. Гузом, В. Ільченко, Г. Пустовітом, С. Шмалей та ін. відстоюється позиція щодо посилення ролі екологічної домінанти в навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл. Проблема ціннісного ставлення до навколишнього середовища у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти розглянута також у дослідженнях О. Біди, Н. Борисенко, Н. Граматик, Н. Казанішеної, Т. Кучай, М. Хроленко та ін.

Проте проблема формування екологічних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти в умовах цивілізаційних змін потребує додаткової конкретизації, що і буде **метою статті**.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що екологічний світогляд, складовими якого виступають екологічні цінності, у двадцятому столітті зазнав змін. Так, на початку століття знайшов поширення технократичний погляд на навколишнє середовище та віра у всемогутність науки. Цей погляд отримав назву сциєнтизму (фр. scientisme, от лат. scientia — наука, знання) або корнукопіанства. Проте значне знищення та невинне погіршення стану навколишнього середовища призвело до виникнення алармізму (страх). Алармісти вважали закономірним виникнення екологічної кризи, яка поступово знищить людство. На початку 80-х років, вказує Т. Макашина, у багатьох розвинутих країнах були досягнуті значні успіхи у галузі раціонального природокористування, контролю за забрудненням, економії ресурсів. Це стало причиною формування третього світогляду – екологічного оптимізму: людство здатне буде вижити за умови екологічної

виваженості, з відповідним рівнем екологічної культури у майбутнього покоління та побудує нове суспільство, модель якого отримало назву „суспільство сталого розвитку” [1, с. 206].

Як зазначалося вище, екологічні цінності є складовими екологічного світогляду особистості, тому особистість з високим рівнем їх сформованості буде здатна до успішного розвитку суспільства сталого розвитку у цілому та стане прикладом у ставленні до навколишнього середовища для молодших школярів зокрема (а якості вчителя початкової школи).

Проблему цінностей екологічно орієнтованої особистості майбутнього фахівця початкової освіти розглянуто в контексті їх підготовки до здійснення природознавчої освіти у початковій школі (О. Біда), формування екологічної свідомості (М. Хроленко), екоцентричного світогляду (Н. Борисенко), екологічної відповідальності (Н. Граматик) вказаних фахівців, процесу їх підготовки до екологічного виховання молодших школярів (Н. Казанішена), до використання засобів природотерапії у майбутній професійній діяльності (І. Малишевська), до краєзнавчої роботи у початковій школі (М. Кузьма-Качур) тощо.

Ґрунтуючись на аналізі й синтезі вищезазначених досліджень та філософської, психолого-педагогічної літератури, нами конкретизовано категорійно-понятійний апарат.

Так, поняття „екологічні цінності” тлумачимо як особистісно зумовлену значущість об’єктів довкілля в межах соціального буття, що визначається прийняттям екологічних очікувань та установок, емоцій, знань, переконань, намірів, дій, оцінок щодо сучасних і майбутніх подій екологічного змісту. У цьому контексті дефініція „екологічні цінності майбутнього вчителя початкової школи” постає як особистісно зумовлена значущість об’єктів довкілля в межах соціального буття, що визначається прийняттям екологічних очікувань і установок, емоцій, знань, переконань, намірів, дій, оцінок щодо екологічної та еколого-педагогічної діяльності. Екологічні ціннісні орієнтації особистості

визначаємо як смислові утворення, що формуються в результаті опанування нею екологічних цінностей.

Поняття „формування екологічних цінностей майбутнього вчителя початкової школи” розкриваємо як процес, який має свою мету, завдання та принципи, передбачає опанування студентами навичок особливого й відповідального соціально-професійного ставлення до природи та дитини в різних ситуаціях професійної діяльності, вміння професійно діяти з урахуванням визначених державою освітніх стандартів. Зазначений процес передбачає „екологізацію освітнього простору”, яка характеризується включенням до цього простору природних об’єктів та їх комплексів, посиленням ролі екологічної домінанти.

Створюючи еколого-ціннісний портрет майбутнього вчителя початкової школи, запропонуємо такі аксіологічні складники системи екологічних цінностей: загальнолюдські екологічні цінності; соціоприродні екологічні цінності (еколого-етичні, еколого-гуманістичні та еколого-естетичні цінності; соціопродуктивна еколого орієнтована діяльність як цінність); особистісно-екологічні цінності, які мають індивідуальний характер і формується у суб’єктивному екологічному досвіді людини.

Основними компонентами у структурі екологічних цінностей майбутнього вчителя початкової школи та критерії їх визначення є: потреба у засвоєнні еколого орієнтованих знань, спонукання до еколого-педагогічних дій, інтерес до власних можливостей і здібностей здійснювати майбутню еколого-педагогічну діяльність та наявність позитивного емоційного ставлення до неї, емоційної оцінки (*емоційно-мотиваційний компонент екологічних цінностей*); еколого орієнтовані знання майбутніх фахівців (*когнітивний компонент*); регуляція майбутньої еколого-педагогічної діяльності та поведінки на основі екологічних цінностей майбутнього вчителя початкової школи (*діяльнісний компонент*); інтелектуальна активність майбутнього вчителя початкової школи на основі самоаналізу, самоконтролю, самооцінки у співвіднесенні власних здатностей і можливостей свого реального „Я-екоціннісного” з ідеальним „Я-

екоціннісним”, що вимагає майбутня еколого-педагогічна діяльність (*рефлексивно-творчий компонент*). Відповідно до структури екологічних цінностей вказаних фахівців, критеріїв та показників їх прояву визначаються рівні сформованості екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи, а саме: низький, задовільний, середній та високий.

Порушуючи проблему формування екологічних цінностей майбутніх фахівців початкової школи, пропонуємо структурно-функціональну модель, яка складається з чотирьох блоків: теоретико-методологічного, проектувально-технологічного, формувального та контрольного-оцінювального.

До *теоретико-методологічного блоку* моделі визначено аксіологічний, системний, особистісно-діяльнісний, професійно-гуманний, компетентнісний підходи; загальнодидактичні принципи (системності, наступності й неперервності педагогічного процесу) та екологічної спрямованості (міждисциплінарності, інтеграції екологічного й психолого-педагогічного знання; урахування глобальних, національних і регіональних аспектів екологічних проблем; коеволюції), організаційно-педагогічні умови забезпечення ефективності зазначеного процесу. У *проектувально-технологічному та формувальному блоці* моделі представлено компоненти, функції екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи та етапи, методичну систему їх формування, а з метою оцінювання даної системи на кожному з етапів експериментального дослідження передбачено моніторинг цього процесу: вхідний, поточний, підсумковий (*контрольно-оцінювальний блок* моделі).

У ході дослідження визначаємо такі етапи цілеспрямованого формування у майбутніх учителів початкової школи екологічних цінностей в процесі аудиторної та позааудиторної роботи: підготовчий (забезпечення потреби студентів у засвоєнні еколого орієнтованих знань, спонукає до еколого-педагогічних дій, виникнення інтересу до власних можливостей і здібностей здійснювати майбутню еколого-педагогічну діяльність та позитивного емоційного ставлення до неї, емоційної оцінки); змістово-практичний

(формування системи еколого орієнтованих знань майбутніх учителів початкової школи; активізація процесу регуляції майбутньої еколого-педагогічної діяльності та поведінки на основі екологічних цінностей майбутнього вчителя початкової школи; стимулювання інтелектуальної активності майбутнього вчителя, в основі якої самоаналіз, самоконтроль, самооцінка у співвіднесенні власних здатностей і можливостей свого реального „Я-екоціннісного” з ідеальним „Я-екоціннісним”, що вимагає майбутня еколого-педагогічна діяльність); результативний (здійснення моніторингу процесу формування екологічних цінностей).

Вдосконалення навчально-виховного процесу (викладання навчальних дисциплін, виховного впливу, спрямування НДР, педагогічної та навчально-польової практик та ін.) здійснювалося завдяки наповненню його складових екологічним змістом, поєднанню традиційних та інноваційних форм, методів і засобів в аудиторній та позааудиторній діяльності.

Система аудиторної роботи з формування екологічних цінностей студентів включала в себе такі інноваційні форми та методи: проблемний метод читання лекцій; дискусійне обговорення екологічних проблем під час семінарів, кейс-метод, метод аналізу конкретних екологічних ситуацій, еколого-психологічні тренінгові вправи, еколого-педагогічні та еколого орієнтовані соціальні проекти, ділова професійно орієнтована гра; робота в малих групах, створення навчально-методичного портфоліо та ін.

У ході дослідження передбачалося впровадження системи позааудиторної роботи екологічної спрямованості, в якій виокремлено: неспецифічні форми (дослідницькі самостійні завдання, педагогічна практика, НДР, творчі звіти) та специфічні позааудиторні форми роботи (польова практика, екологічні експедиції, екологічні стежки, проектування мікрозаказників, природоохоронна робота та ін.); екопросвітницьку роботу (екологічні свята, екофестивалі, екологічні флешмоби, участь у кампаніях Всеукраїнської екологічної ліги, Всесвітнього фонду природи та ін.).

Комплекс засобів з формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи включав в себе: інформаційні (навчальні й навчально-методичні посібники, мультимедійні засоби, електронна бібліотека) та засоби матеріальної бази (еколого-натуралістичний центр, агробіостанція, приміщення і території навчальних закладів, навколишня природа та ін.), використання яких націлює на творче вирішення екологічних та еколого-педагогічних проблем.

Разом з тим нами було запропоновано еколого орієнтовані програми педагогічної практики для вищезазначених фахівців. У процесі проходження даних практик студенти отримували завдання щодо формування у молодших школярів екологічних цінностей, тобто залучалися до такої діяльності, виконання якої вимагало від них певного рівня екологічних знань та вмінь, творчого підходу до розв'язання еколого-педагогічних завдань, забезпечувало перехід виховання в самовиховання, тобто стимулювало потребу в систематичній роботі із самоаналізу, самоконтролю, самооцінки у співвіднесенні власних здатностей і можливостей свого реального „Я-екоціннісного” з ідеальним „Я-екоціннісним”, що вимагає майбутня еколого-педагогічна діяльність.

У ході роботи застосовувалися такі методи для розвитку у майбутніх учителів початкової школи екологічно значущої рефлексії, які трансформувалися майбутніми педагогами в практику роботи з молодшими школярами, а саме: метод екологічної лабіалізації, екологічної асоціації, художньої репрезентації природних об'єктів, екологічної ідентифікації, екологічної емпатії, екологічної рефлексії, екологічної турботи, ритуалізації, екологічних очікувань та ін.

Серед прийомів стимулювання професійної рефлексії, які дозволяли їм досліджувати власну еколого-педагогічну поведінку визначаємо: „рефлексивні дебати”, „рефлексивне інтерв'ю” та ін.

Вважаємо, що стимулювання професійної рефлексії та готовності студентів формувати у молодших школярів екологічні цінності надає

можливість більш свідомо з боку майбутніх фахівців ставитися до місії еколого орієнтованого вчителя, визначати власні успіхи та труднощі, активізувати потребу у самовдосконаленні.

У цілому структурно-функціональна модель формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки передбачала науково-методичне забезпечення її реалізації.

Розроблене науково-методичне забезпечення поетапного формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи у процесі фахової підготовки виявилось успішним завдяки науково обґрунтованим теоретичним засадам, упровадженню технології варіативної підготовки майбутніх педагогів, навчально-методичного комплексу з методико-природничих дисциплін: „Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” (2009, 2010) для студентів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта” [2; 3]; „Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи” (у співавторстві з К. Степанюк, 2012) для студентів спеціальності 7.01010201 „Початкова освіта” [4]; „Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей „Природознавство” та „Суспільствознавство” (2013) для студентів спеціальності 8.01010201 „Початкова освіта” [5], „Методика трудового навчання та художньої праці” (у співавторстві з К. Донських, 2009, 2010, 2011) для студентів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта” [6; 7; 8].

У ході дослідження було реалізовано програму постійно діючого науково-методичного семінару „Формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи у діяльності педагога вищої школи” для викладачів інститутів і факультетів з підготовки фахівців та представлено теоретичний матеріал у колективній монографії „Развитие системы образования – обеспечение будущего” [9]; апробовано спецкурс „Підготовка еколого орієнтованого майбутнього вчителя початкової школи у ВНЗ” для студентів магістратури спеціальності 8.01010201 „Початкова освіта”; комплекси діагностичних методик, що дають змогу виявити рівні сформованості екологічних цінностей у студентів педагогічних факультетів. У навчально-

виховний процес ВНЗ упроваджено еколого-психологічні тренінгові вправи, еколого-педагогічні та еколого орієнтовані соціальні проекти; еколого-педагогічні дослідницькі завдання тощо.

Для викладачів і студентів нами було запропоновано (на вибір) тематику дослідних робіт у процесі позааудиторної діяльності та під час еколого орієнтованої педагогічної й польової практик, форми екопросвітницької роботи, засоби співпраці з еколого орієнтованими педагогами-дослідниками інших ВНЗ і загальноосвітніх шкіл, форми роботи з еколого-педагогічної діяльності в початковій школі, що знайшло відображення в монографії „Формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика” [10].

За результатами педагогічного експерименту підтверджено позитивний вплив теоретично й експериментально обґрунтованої структурно-функціональної моделі формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи, спрямованої на успішне розв’язання професійних еколого орієнтованих завдань та її науково-методичного забезпечення, що вплинуло на їх готовність до здійснення еколого-педагогічної діяльності в початковій школі.

Якісний аналіз результатів дослідження засвідчив, що майбутні вчителі початкової школи вільно володіють системою знань про сутність проблеми формування екологічних цінностей у процесі професійної підготовки, вміють здійснювати аналіз можливостей процесу екологізації освітнього простору в початковій школі, оцінювати результати еколого-педагогічної діяльності студентів (учнів) і формулювати нові завдання щодо вирішення різноманітних екологічних та еколого-педагогічних ситуацій; дотримуватися об’єктивної позиції щодо власних сформованих екологічних цінностей і організувати подальшу самоосвіту, самовдосконалення, саморозвиток у галузі екологічної освіти.

Аналізуючи результати дослідження, виявлено позитивну динаміку збільшення кількості майбутніх учителів початкової школи з високим рівнем сформованості екологічних цінностей в експериментальних групах порівняно з

контрольними (різниця – 27%). Середній рівень сформованості екологічних цінностей виявлено у 38% студентів експериментальних груп, що на 17% вище, ніж у контрольних групах. Низький рівень сформованості екологічних цінностей у студентів контрольних груп становив 29%, що на 23% вище, ніж в експериментальних.

Таким чином, результати аналізу дослідження свідчать про ефективність та достовірність методологічно обґрунтованої й експериментально перевіреної структурно-функціональної моделі, реалізація якої забезпечила підвищення рівня сформованості екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Отже, доведено, що методика поетапного формування екологічних цінностей студентів може бути результативною за умови позитивного ставлення майбутніх учителів початкової школи до екологічної й еколого-педагогічної діяльності; поетапності та неперервності формування зазначених цінностей; екологізації змісту гуманітарних, природничих, професійно орієнтованих дисциплін; створення необхідних можливостей для саморозвитку й самореалізації студентів у процесі навчання та проходження педагогічної практики; моніторингу процесу формування компонентів екологічних цінностей.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо у вдосконаленні навчально-методичного забезпечення відповідно до нових вимог Державного стандарту початкової загальної освіти, а саме посилення екологічної домінанти у авторському навчальному посібнику „Методика навчання освітніх галузей „Природознавство” та „Суспільствознавство” для студентів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта”. ...

Список використаної літератури

1. Макашина, Т. Ю. Подготовка будущих учителей начальной школы к организации внеурочной деятельности в рамках идей устойчивого развития / Татьяна Юрьевна Макашина // Герценовские чтения. Начальное образование. – СПб: ВВМ,

2013. – Т.4. – Вип.2: „Реализация идей устойчивого развития в начальном образовании”. – С. 205-211.

2. Крамаренко, А. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 347 с. (Рекомендовано МОН України (лист № 1.4/18-Г-2995 від 31.12.2008 р.)).

3. Крамаренко, А. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – [2-ге вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – 394 с. (Рекомендовано МОН України (лист № 1.4/18-Г-2995 від 31.12.2008 р.)).

4. Крамаренко, А. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с. (Рекомендовано МОН МС України (лист № 1.11-18046 від 20.11.2012 р.)).

5. Крамаренко, А. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей „Природознавство” та „Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.

6. Крамаренко, А. Методика трудового навчання та художньої праці : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Донських. – Донецьк : ЮГО-Восток, 2009. – 221 с. (Рекомендовано МОН України (лист № 1.4/18-к 3055 від 31.12.2008 р.)).

7. Крамаренко, А. Методика трудового навчання та художньої праці : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Донських. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – 285 с. (Рекомендовано МОН України (лист № 1.4/18-к 3055 від 31.12.2008 р.)).

8. Крамаренко, А. Методика трудового навчання та художньої праці : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Донських. – [3-ге вид., перероб. і доп.]. –

Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 302 с. (Рекомендовано МОН України (лист № 1.4/18-к 3055 від 31.12.2008 р.)).

9. Развитие системы образования – обеспечение будущего : монография : в 3 кн. / [авт. кол.: Артемьев А. А., Бечвая М. Р., Богомолова И. С., Крамаренко А. Н. и др.]. – Одесса : КУПРИЕНКО С. В., 2013. – Кн. 1. – 169 с.

10. Крамаренко, А. М. Формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика : монографія / А. М. Крамаренко. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – 380 с.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2015.

Крамаренко А. Н. Формирования экологических ценностей будущих специалистов начального образования в условиях цивилизационных изменений: теория и практика

В статье рассматривается проблема формирования экологических ценностей будущих специалистов начального образования в условиях цивилизационных изменений. Автор раскрывает категориальный аппарат исследования, компоненты в структуре экологических ценностей будущего учителя начальной школы и критерии их определения. В ходе исследования определены этапы целенаправленного формирования у будущих учителей начальной школы экологических ценностей в процессе аудиторной и внеаудиторной работы. Представлено научно-методическое обеспечение поэтапного формирования экологических ценностей студентов в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: *экологическое образование, окружающая среда, экологизация образовательного пространства, экологические ценности будущих учителей начальной школы, формирование экологических ценностей.*

Kramarenko A. M. The formation of ecological values of the future specialists of primary education in terms of civilization changes: theory and practice

In the research there are analyzed theoretical and methodical basis of forming of ecological values of future teachers of primary school.

It is elaborated the model of scientific-methodic providing of staged forming of ecological values of future teachers of primary school during the professional training; it is grounded the necessity and it is proved the topicality of implementation of different aspect and multilevel pedagogical conception of forming of ecological values as the source of development of ecologically-holistic personality of future primary school teacher; it is represented the author's scientific-methodical resource on forming of ecological values of future primary school teachers during the process of educational studies and extra-curricular work at high educational establishments.

There are concretized notions of essence of ecological values of future primary

school teachers, there are characterized indicators and levels of their formation among the mentioned specialists.

It is proved that due to the implementation of model of forming of ecological values of future primary school teachers and thanks to the scientific-methodical system of its staged providing (through the using of axiological, systematic, personal-activity's, professional-humane, competence approaches to the mentioned process of forming) it is possible to increase significantly the effectiveness of training of future specialists of primary school for the ecological-pedagogical activity.

Analyzing the results of the study revealed a positive trend of increasing the number of future primary school teachers with high level of formation of ecological values in the experimental groups compared to control (difference of 27%). The average level of formation of environmental values identified in 38% of students of experimental groups, which is 17% higher than in the control groups. The low level of formation of environmental values in the students of the control groups was 29%, which is 23% higher than the experimental.

It is proved that the method of the gradual development of the environmental values of students can be effective in the condition of a positive attitude of future teachers of elementary school to ecological and ecological-pedagogical activity; of gradualism and continuity of the formation of these values; the greening of the content of humanitarian, natural, professionally oriented disciplines; creating the necessary opportunities for self-development and self-realization of students in the learning process and pedagogical practice; monitoring of the process of formation of the components of ecological values.

Keywords: *ecological education, environment, ecologization of educational process, ecological values of future primary school teachers, forming of ecological values.*